

JOANNES.	JOANNES.	JOANNES.	JOANNES.
CLVII.	CLXXVII.	CCII.	CCXVIII.
CLIX.	CLXXX.	CCV.	CCXX.
CLXIII.	CLXXXI.	CCVII.	CCXXIV.
CLXV.	CLXXXIX.	CCX.	CCXXVII.
CLXVII.	CXCI.	CCXII.	CCXXVIII.
CLXIX.	CXCIII.	CCXIV.	CCXXX.
CLXXI.	CXCV.	CCXVI.	CCXXXII.
CLXXIII.	CG.		

Explicit Canon Xiii quo singuli evangelistae proprie

EXPLICIUNT CANONES EVANGELIORUM

INCIPIIT

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM.

Cap. I, 1, 3. — Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam et fratres ejus. Judas autem genuit Phares, et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Uria. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Asa. Asa autem genuit Josophat. Josophat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manasse. Manasses autem genuit Amon.

¹ Solidum quatuor evangeliorum contextum continuis expendimusque ad tres, quos ex Hieronymiana interpretatione invenire potuimus omnium antiquissimos codices nss. in Vaticana bibliotheca; quorum duo cæteris præstantiores omnibus, fuerunt olim regine Suecorum, nunc numeris 10 et 14 prænotantur, atque hunc quidem ad Venceslai usum extitisse in calce admonetur; tertius veteris Vaticane, majusculis, ut vocant, litteris, iisque auro infectis exaratus est totus; ex argenti quoque lamina, atque ebore antiquo figurato coopertus, quem pro libri elegantia ostentant. Cæterum et bonæ ille frugis est, tametsi non ejus, quæ vulgo creditur, vetus-

Amon autem genuit Josiam. Josias autem genuit Jechoniam, et fratres ejus in transmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoe. Sadoe autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Joseph virum Maria, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.

ii, 10. Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David generationes quatuordecim: et a David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: et a transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim.

iii, 5. Christi autem generatio sic erat: Cum

tatis. Alicubi etiam in consilium adhibuimus ex eadem bibliotheca codicem Palatinum prægrandem, numero 5 inscriptum, atque cum bonæ quidem emendationis et notæ, sed ætatis multo recentioris, et quæ sæculum duodecimum vix attingat. Dicitur porro in abbatis S. Epimerii textus haberi evangeliorum antiquissimos Saxonis litteris, correctusque ex autographo ipso S. Hieronymi, ut est ibi notatum in calce libri: « Proemendavi, ut posui, secundum codicem de bibliotheca Eugippii » (sic) « presbyteri, cum fuerunt fuisse S. Hieronymi. Indictione VI post consulatum Basilii V. C. anno septimo decimo ».

esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. iv, 10. Joseph autem vir ejus cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulto dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph filii David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium: et vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium: et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum: Nobiscum Deus. Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, et accepit conjugem suam¹. Et non cognoscebat [A. cognovit] eam, donec peperit filium suum primogenitum: et vocavit nomen ejus Jesum.

Cap. II. — Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem² Juda, in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente venerunt in Jerosolymam, dicentes: Ubi est qui natus est rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex, turbatus est, et omnis Jerosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum, et scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. v, 7. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ. Sic enim scriptum est per prophetam: Et tu, Bethlehem terra Juda: nequaquam minima es in principibus Juda, ex te enim exiit dux, qui regat populum meum Israel. vi, 10. Tunc Herodes, clam vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis: et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiato mihi, ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem, abierunt: et ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra, ubi erat puer. Videntes autem stellam, gavisus sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et proci-

dentes adoraverunt eum: et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham. Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Qui cum recessissent ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem ejus nocte, et recessit in Ægyptum, et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset a magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus ejus, a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisierat a magis: tunc adimpletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam dicentem: Vox in Rama audita est³, ploratus et ululatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt. Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto, dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, et vade in terram Israel: defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri. Qui consurgens, accepit puerum, et matrem ejus, et venit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illo ire; et admonitus in somnis, recessit in partes Galilææ. Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur.

Cap. III, vii, 3. — In diebus autem illis venit Joannes Baptista predicans in deserto Judææ, et dicens: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum colorum. vii, 1. Hic⁴ est enim, qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus. ix, 6. Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem ejus erat locusta, et mel silvestre.

videsis s. doctorem in commentariis.

² Plus in Græco est textu, θῆνος καὶ κλαθμός καὶ ὄρος πλάτος: quod verteris, gemitus, ploratus multus, etc.

¹ Mss. aliquot, « et non cognovit eam, etc. » Idem legitur in textu commentariorum in Matthæum. Mart.

³ Regine ms. alter « Judæ »; olim erat « Judææ », ut in Græco τῆς Ἰουδαίας, qua de lectione

Tunc exibat ad eum Jerosolyma, et omnis Judaea, et omnis regio circa Jordanem; et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua. x, 5. Videns autem multos Pharisaeorum, et Sadduceeorum, venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructum dignum penitentia. Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahae. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. xi, 1. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, et igni. xii, 5. Cujus ventilabrum in manu sua: et permundabit aream suam: et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. xiii, 10. Tunc venit Jesus a Galilaea in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? Respondens autem Jesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem justitiam. Tunc dimisit eum. xiv, 1. Baptizatus autem Jesus, confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei caeli: et vidit spiritum Dei descendantem sicut columbam, et venientem super se. Et ecce vox de caelis, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Cap. IV, xv, 2. — Tunc Jesus ductus est in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo. xvi, 5. Et cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esurivit. Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, die, ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia Angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas a lapi-

dem pedem tuum. At illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum, et dixit ei: Haec omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Tunc dicit ei Jesus: Vade, Satana: scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. xvii, 6. Tunc reliquit eum diabolus: et ecce Angeli accesserunt, et ministrabant ei. xviii, 4. Cum autem audisset Jesus quod Joannes traditus esset, secessit in Galilaeam: xix, 7. et relicta civitate Nazareth, venit, et habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon et Nephthali, ut adimpleret quod dictum est per Isaiam prophetam: Terra Zabulon, et terra Nephthali, via maris trans Jordanem, Galilaea gentium, populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: et sedentibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis. xx, 6. Exinde cepit Jesus predicare, et dicere: Penitentiam agite: appropinquavit enim regnum caelorum. Ambulans autem Jesus juxta mare Galilaeae, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare, erant enim piscatores. xxi, 2. et ait illis: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relicti retibus, secuti sunt eum. xxii, 6. Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedei, et Joannem fratrem ejus, in navi cum Zebedaeo patre eorum, reficientes retia sua: et vocavit eos. Illi autem statim relicti retibus et patre, secuti sunt eum. xxiii, 1. Et circuibat Jesus totam Galilaeam, decens in synagogis eorum, et praedicans evangelium regni; et sanans omnem languorem, et omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio ejus in totam Syriam, et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus, et tormentis comprehensos, et qui daemonia habebant, et lunaticos, et paralyticos, et curavit eos; et secuta sunt eum turbae multae de Gallilaea, et Decapoli, et de Jerosolymis, et de Judaea, et de trans Jordanem.

Cap. V, xxiv, 10. — Videns autem Jesus turbas, ascendit in montem, et cum sedisset, acces-

τοι προφήτων λέγοντος.

³ Abdit Graecus αὐτῶν, « patre eorum ».

⁴ Nomen « Jesus » hic loci neque nostri mss. habent, neque Graecus ipse textus.

serunt ad eum discipuli ejus, xxv, 5, et aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum caelorum. xxvi, 10. Beati¹ mites: quoniam ipsi possidebunt terram. xxvii, 5. Beati, qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. xxviii, 5. Beati, qui esuriunt, et sitiunt justitiam: quoniam ipsi saturabuntur. xxx, 10. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam: quoniam ipsorum est regnum caelorum. xxx, 5. Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me: gaudete, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos. xxxi, 2. Vos estis sal terrae. Quod si sal evanecerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculectur ab hominibus. xxxii, 2. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub moggio; sed super candelabrum, ut luceat [Al. et luceat] omnibus, qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent patrem vestrum, qui in caelis est. xxxiii, 10. Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere. xxxiv, 5. Amen quippe dico vobis, donec transeat caelum et terra, iota unum, aut unus apex non praeteribit a lege, donec omnia fiant. xxxv, 10. Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum: qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum. Dico enim vobis, quia nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum, et Pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus² erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehenne ignis. Si ergo

offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres³ munus tuum. xxxvi, 5. Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo: ne forte tradat te adversarius iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrante. xxxvii, 10. Audistis quia dictum est antiquis: Non moechaberis. Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizate te, erue eum, et projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, absconde eam, et projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari: qui si dimissam duxerit, adulterat. Iterum audistis quia dictum est antiquis: Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per caelum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum ejus: neque per Jerosolymam, quia civitas est magni regis: neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum. Sit autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, a malo est. Audistis quia dictum est: Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo, xxxviii, 5; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, praebere illi et alteram: et ei, qui vult tecum iudicio contendere, et tunicum tuum tollere, dimitte ei et pallium, xxxix, 10, et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo. Qui petit a te, da ei: et volenti mutuari a te, ne avortaris. Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, et⁴ odio habebis inimicum tuum,

additum est in Graeco ειχθη, « sine causa ».

³ Alias « offer »: cum Graeco παραστειρε.

⁴ Pari consensu tres quos laudavimus mss., « et odies inimicum tuum ».

¹ Tres, quibus utimur, mss. pari consensu praeferrunt, « a futura ira ».

² Alias, « veniens habitavit », pressius Graeco, ελθων κατοικησεν, etc. Paulo quoque post, « per Isaiam prophetam dicentem, etc. » διὰ Ησαϊου

¹ Haec de initium beatitudine pericope alteri, quae de lugentium est, in Graeco exemplari posthabetur.

² Unus reginae ms. « reus est iudicio ». Mox ubi dicitur, « omnis, qui irascitur fratri suo », »

xl, 5. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros¹, benefacite his, qui oderunt vos: et orate pro persecutoribus, et calumniantibus vos: ut sitis filii patris vestri, qui in caelis est: qui solem suum oriri facit super bonos et malos: et pluit super justos et injustos. xli, 5. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne et Publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut et pater vester celestis perfectus est.

Cap. VI, xlii, 10. — Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in caelis est. Cum ergo facis elemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis, et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: ut sicut elemosyna tua in² abscondito, et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio³, ora patrem tuum in abscondito: et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. xliii, 5. Orantes autem, nolite multum loqui, sicut ethnici. Putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum. Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in caelis: sanctificetur nomen tuum⁴. Advéniat regnum tuum. Fiat voluntas

¹ Plus habet Græcus textus εὐλογεῖτε τοὺς καταρσύνοντας ὑμᾶς, « benedicite maledicentes vos »: tum κἀὸς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας, etc. « benefacite his, qui oderunt vos ».

² Hic atque inferius continenter nostri mss. « abscondo », pro « abscondito » præferunt.

³ Addunt idem mss. « tuo », quod et in Græco pronomen est. Paulo quoque superius, ubi dicitur « reddet tibi », ut et mox, atque iterum infra, ubi eadem recurrunt verba, continenter in Græco additum est, ἐν τῷ κεντρῷ, « in palam », quod et in vetere antiquissimo Veronensi codice evangeliorum continetur, versione legitur.

⁴ Duo reginæ mss. « veniat »: qui et in hujus Domini orationis fine, « Amen » prætermittunt.

tus, sicut in celo, et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen. xlv, 6. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester celestis⁵ delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

xlv, 10. Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Tu autem, cum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed patri tuo, qui est in abscondito: et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: ubi erugo, et tinea demolitur: et ubi fures effodiunt, nec furantur. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. xlvii, 5. Lucerna corporis⁶ tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosus erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quante erunt? xlviii, 5. Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, et alterum diligit: aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potest Deo servire et mammonæ. xlix, 5. Ideo dico vobis: Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis⁷, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: et corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: et pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?

tunt. Græcus addit in plerisque exemplaribus: ὅτι οὐδὲ ἴσταν ἢ βασίλειαι καὶ ἡ θύναμις, καὶ ἡ ὄψις ἐκ τοῦ αἰῶνος, ἀμύγη, « quoniam tuum regnum, et potentia et gloria in sæcula, amen ».

² Non additur hic in Græco « delicta vestra », sed mox repetitur « peccata eorum », τὰ παραπτώματα αὐτῶν, post verba, « si autem non dimiseritis hominibus ». Tum nostri quoque mss. juxta Græcum, pronomen « vobis », post verbum « dimittet », ignorant.

³ Quod ter hoc versu repetitur « tui » pronomen, tertio tantum primo habetur.

⁴ Additur in Græco, « et quid hibitis », καὶ τί πίνετε.

Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis: Quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fenam agri, quod hodie est, et eras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos¹, modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primum regnum Dei, et justitiam ejus: et hæc omnia adjicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Sufficit diei malitia sua.

Cap. VII, 1, 2. — Nolite judicare, ut non judicemini. In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini: et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. li, 5. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejciam festucam de oculo tuo: et ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui. lii, 5. Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcent eos pedibus suis, et conversi dirumpant vos. liii, 5. Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: et qui quærit, invenit: et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo, quem si perierit filius suus panem, nunquid lapidem porrigit ei? Aut si piscem perierit, nunquid serpentem porrigit ei? Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester, qui in caelis est, dabit bona petentibus se! liiv, 5. Omnia ergo quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Hæc enim lex, et propheta. lix, 5. Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, et arcta via est, quæ ducit ad vitam: et pauci sunt, qui inveniunt eam! lvi, 10.

¹ Mss. duo reginæ, « vos minime fidei ». Pauli post in Græco, ubi dicitur, « scit enim pater vester », additur « celestis », ὁ οὐράνιος.

² Hoc autem comma, « ipse intrabit in regnum cælorum », tametsi necessario subintelligatur, in

Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos. lvii, 5. Nunquid colligitur de spinis uvæ, aut de tribulis ficus? lviii, 5. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. lix, 3. Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum cælorum. lix, 5. Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo² prophetavimus, et in nomine tuo demonia ejicimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos: discedite a me qui operamini iniquitatem. lxi, 5. Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui edificavit domum suam supra petram, et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit: fundata enim erat super petram. Et omnis, qui audit verba mea hæc, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui edificavit domum suam super arenam: et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina illius magna. lxii, 2. Et factum est, cum consummasse³ Jesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrinam ejus. Erat enim docens eos sicut protestantem habens, et non sicut Scribæ eorum, et Pharisei.

Cap. VIII, lxiii, 2. — Cum autem descendisset de monte, secute sunt eum turbæ multe: et ecce leprosus veniens, adorabat eum dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et extendens Jesus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Et confestim mundata est lepra ejus. Et ait illi Jesus: Vide, nemini dixeris: sed vade, ostende te sacerdoti, et offer munus, quod præcepit Moyses, in testimonium illis. lxiv, 3. Cum autem introisset⁴ Capharnaum, accessit ad eum centurio, rogans eum, et dicens: Domine, puer meus jacet in do-

Græco tamen exemplari non est.

² Vetustior reginæ ms. addit hic nomen « Jesus », quod quidem et in Græcis plerisque libris exprimitur: εἰς τὸ ὄνομα ἐστὶν τῷ Ἰησοῦ: alii ἀποφάντα-
tum.

mo paralyticus, et male torquetur. Et ait illi Jesus: Ego veniam, et curabo eum [Al. veniens curabo]. Et respondens centurio, ait: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic: Vade, et vadit: et alii: Veni, et venit: et servo meo; Fac hoc, et facit. Audiens autem Jesus miratus est, et sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. lxxv, 5. Dico autem vobis: Quod multi ab oriente, et occidente venient, et recumbent cum Abraham, et Isaac, et Jacob in regno celorum: filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, et stridor dentium. lxxvi, 6. Et dixit Jesus centurioni: Vade et sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer [Al. puer ejus] in illa hora. (lxxvii, 2.) Et cum venisset Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem, et febricitantem: et tetigit manum ejus, et dimisit eam febris, et surrexit, et ministrabat eis. Vespere autem facto, obtulerunt ei multos demonia habentes: et eiciebat spiritus verbo: et omnes male habentes curavit: ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit: et agrotationes nostras portavit. Videns autem Jesus turbas multas circum se, jussit ire trans fretum. lxxviii, 5. Et accedens unus Scriba, ait illi: Magister, sequar te, quocunque ieris. Et dicit ei Jesus: Vulpes foveas habent, et volucres calididos; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Alius autem de discipulis ejus ait illi: Domine, permittit me primum ire, et sepelire patrem meum. Jesus autem ait illi: Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. lxxix, 2. Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus: et ecce motus magnus factus est in mari, et ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli

¹ Verbum « constitutus, » duo reginae mss. ignorant: neque ipse proprie habet Graecus textus.

² Alterum hoc quoque pronomen « nostras » iidem mss. Graeco ipso assentiente textu, retinent.

³ Iterum duo verba « discipuli ejus, » mss. reginae tacent: quorum tamen alterum duntaxat, sive « ejus, » Graeca aliquot melioris notae exemplaria ignorant. Paulo autem aliter habet contextus: Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ ἤγειραν αὐτόν,

ejus, et suscitaverunt eum, dicentes: Domine, salva nos, perimus. Et dicit eis Jesus: Quid timidi estis, modice fidei? Tunc surgens, imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt, dicentes: Quales est hic, quia venti [Al. et venti] et mare obediunt ei? Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes demonia, de monumentis exeuntes, saevi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis, et tibi, Jesu Filii Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos? Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum pascens. Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si ejectives nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: He, At illi exeuntes abierunt in porcos, et ecce impetu abiit totus grex [Al. grex pecorum] per preceps in mare; et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt: et venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, et de eis, qui dæmonia habuerant. Et ecce tota civitas exiit obviam Jesu: et viso eo, rogabant, ut transiret a finibus eorum.

Cap. IX, lxxx, 1. — Et ascendens in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphematur. Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua; an dicere: Surge, et ambula? Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. Et surrexit, et abiit in domum suam. Videntes autem turbæ timerunt, et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. lxxxii, 2. Et, cum transiret inde Jesus, vidit

« et accedentes discipuli suscitaverunt eum » Sed et quod proxime sequitur, « Jesus » nomen tacet.

¹ Proprie in Graeco « fretum » non est, et Γερασσηνῶν, pro « Gerasenorum » regio appellatur. Paulo etiam post, μακρόν, « longo » pro « non longo » abfuisse porcorum grex dicitur: denique et locutus dæmones. εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς ἐκ τῆς γῆς ἡμῶν ἀπελευθέρω εἰς τὴν θάλασσαν. « si ejectives nos, per-mitte nobis abire in gregem, etc. »

hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum. lxxxiii, 2. Et factum est, discumbente eo in domo, ecce multi Publicani et peccatores venientes, discumbebant cum Jesu, et discipulis ejus. Et videntes Pharisei, dicebant discipulis ejus: Quare cum Publicanis et peccatoribus manducat Magister vester? lxxxiii, 2. At Jesus audiens, ait: Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. Euntes autem discite quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare justos, sed peccatores. Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis, dicentes: Quare nos, et Pharisei, jejunamus frequenter: discipuli autem tui non jejunt? Et ait illis Jesus: Nunquid possunt filii sponsi lugere quandiu cum illis est sponsus? Veniet autem dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimento vetus: tollit enim plenitudinem ejus a vestimento, et pejor scissura fit. Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, et vinum effunditur, et utres pereunt. Sed vinum in utres novos mittunt, et ambo conservantur. lxxxiv, 2. Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, et adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet. Et surgens Jesus, sequebatur eum, et discipuli ejus. Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, et tetigit simbriam vestimenti ejus. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero. At Jesus conversus, et videns eam, dixit: Confide, filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. Et cum venisset Jesus in domum principis, et vidisset tibicine et turbam tumultuantem, dicebat: Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et cum ejecta esset turba, intravit: et tenuit manum ejus. Et surrexit puella. Et exiit fama hæc in universam terram illam. lxxxv, 10. Et transeunte inde Jesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes, et dicentes: Misereere nostri, fili David. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Jesus: Creditis quia hoc

¹ Nomen « Domine » pro quo Graecus textus hic habet, οὐκ, « quia » reginae mss. prorsus ignorant.

² Neque in Graeco exemplari, neque in Latinis vetustioribus libris additum est, « vobis ».

possum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum, et comminatus est illis Jesus, dicens: Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem. Et ejecto dæmonio, locutus est mutus, et mirate sunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit sic in Israel. Pharisei autem dicebant: In principio dæmoniorum ejectionis dæmones. lxxxvi, 2. Et circuibat Jesus omnes civitates et castella, docens in synagogis eorum, et prædicans evangelium regni, et curans omnem languorem, et omnem infirmitatem, lxxxvii, 6. Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant vexati, et jacentes sicut oves non habentes pastorem. lxxxviii, 5. Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

Cap. X, lxxxix, 2. — Et convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, et curarent omnem languorem, et omnem infirmitatem. lxxxix, 2. Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus, Jacobus Zebædæi, et Joannes frater ejus, Philippus, et Bartholomæus, Thomas, et Matthæus Publicanus, Jacobus Alphæi, et Thadæus, Simon Chananæus, et Judas Iscariotes [Al. Schariotes], qui et tradidit eum. lxxxix, 10. Hos duodecim misit Jesus, præcipiens eis dicens: In viam gentium ne abieritis; et in civitates Samaritanorum ne intraveritis: sed potius ite ad oves, quæ perierunt, domus Israel. lxxxix, 2. Euntes autem prædicato, dicentes: Quia appropinquavit regnum celorum. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosus mandate, dæmones ejective, gratis accipistis, gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignum enim est operarius cibo suo. lxxxix, 2. In quacunque autem civitate aut castellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit:

³ Duo reginae mss. « ut ejectionis », proprius Graeco verbo, ἐκβάλλῃ.

⁴ Minori numero « civitatem », ut in Graeco est textu, unus quoque et nostris mss. præfert.

et ibi manete donec exeat. LXXXIV, 5. Intrantes autem in domum, salutate eam dicentes : Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam : si autem non fuerit digna, pax vestra revertetur ad vos.

LXXXV, 2. Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros : exeat foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis : Tolerabilis erit terra Sodomorum, et Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati. LXXXVI, 5. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. LXXXVII, 1. Cavete autem ab hominibus. Tradet enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos : et ad præsidem et ad reges ducemini propter me, in testimonium illis, et gentibus. LXXXVIII, 2. Cum autem tradet vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini : dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium : et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient : et eritis odio omnibus propter nomen meum : qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. LXXXIX, 10. Cum autem persequerent vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitur civitates Israel, donec veniat Filius hominis. xc, 3. Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum. Sufficit discipulo, ut sit sicut magister ejus : et servo, sicut dominus ejus. xci, 10. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt : quanto magis domesticos ejus ? Ne ergo timueritis eos. xcii, 2. Nihil enim est opertum, quod non revelabitur : et occultum, quod non scietur. xciii, 5. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine : et quod in aure auditis, prædicate super tecta. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere : sed potius timeate eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeret assere veneunt : et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro ? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere : multis passeribus meliores estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui in cælis est : xciv, 2. qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. xciv, 5. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram : non

veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam : et inimici hominis, domestici ejus. xcvi, 3. Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus : et qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus. xcvi, 3. Qui invenit animam suam, perdet illam : et qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam. xcvi, 1. Qui recipit vos, me recipit : et qui me recipit, recipit eum, qui me misit. xcix, 10. Qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet : et qui recipit justum in nomine justii, mercedem justii accipiet. c, 6. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquae frigidae tantum in nomine discipuli : amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

Cap. XI, ci, 10. — Et factum est, cum consummasset Jesus, præcipiens duodecim discipulis suis, transit inde, ut doceret, et prædicaret in civitatibus eorum. ci, 5. Joannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi : Tu es, qui venturus es, an alium expectamus ? Et respondens Jesus ait illis : Euntes renuntiate Joanni quæ audistis et vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur : et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cepit Jesus dicere ad turbas de Joanne : Quid existis in desertum videre ? Arundinem vento agitatam. Sed quid existis videre ? Hominem mollibus vestitum ? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre ? Prophetam ? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam. cii, 2. Hic est enim de quo scriptum est : Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. civ, 5. Amen dico vobis : Non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista : qui autem minor est in regno cælorum, major est illo. cv, 5. A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. cvi, 10. Omnes enim prophetae et lex, usque ad Joannem, prophetaverunt : et si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. Qui habet aures audiendi, audiat. cvii, 5. Cui autem similem æstimabo generationem istam ? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantem corqualibus dicunt : Cecinimus vobis, et non saltastis : jamen-

ta vimus, et non plauxistis. Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, et dicunt demonium habet. Venit Filius hominis manducans et bibens, et dicunt : Ecce homo vorax, et potator vini, publicanorum et peccatorum amicus. Et justificata est sapientia a filiis suis. cviii, 5. Tunc cepit exprobrare civitatibus in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent penitentiam. Væ tibi, Corozain [Al. Corozain], væ tibi, Bethsaida : quia, si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere penitentiam egissent. Verumtamen dico vobis : Tyro et Sidoni remissius erit in die iudicii, quam vobis. Et tu, Capharnaum, nunquid usque in celum exaltaberis ? Usque in infernum descendes. cx, 10. Quia, si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem. Verumtamen dico vobis, quia terra Sodomorum remissius erit in die iudicii, quam tibi. cx, 5. In illo tempore respondens Jesus dixit : Confiteor tibi, Pater Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ha, Pater : quoniam sic fuit placitum ante te. cx, 3. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. cx, 3. Et nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. cxii, 10. Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis corde : et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve.

Cap. XII, cxiv, 2. — In illo tempore abiit Jesus per sata sabbato : discipuli autem ejus esurientes coeperunt vellere epicas, et manducare. Pharisei autem videntes, dixerunt ei : Ecce discipuli tui faciunt quod non licet ? facere sabbatis. At ille dixit eis : Non legistis quid fecerit David, quando esurit, et quia cum eo erant : quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus ? cxv, 10. Aut non legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt ? Dico autem vobis, quia templo major est hic. Si autem sciretis, quid est : Misericordiam volo, et non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes. cxvi, 2. Dominus enim est Filius hominis

etiam sabbati. Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum. Et ecce homo manum habens aridam, et interrogabant eum, dicentes : Si licet sabbatis curare, ut accursaret eum ? Ipse autem dixit illis : Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, et si ceciderit hæc sabbatis in foveam, nonne tenebit, et levabit eam ? Quanto magis melior est homo ove ! Itaque licet sabbatis beneficiere. Tunc ait homini : Extende manum tuam : et extendit, et restituta est sanitati sicut altera. cxvii, 4. Exeantes autem Pharisei, consilium faciebant adversus eum, quomodo perderent eum. cxviii, 10. Jesus autem sciens recessit inde : et secuti sunt eum multi, et curavit eos omnes : et præcepit eis ne manifestum eum facerent. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem : Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eum, et iudicium gentibus nuntiabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus : arundinem quassatum non confringet, et lignum fumigans non extinguet, donec eiciat ad victoriam iudicium : et in nomine ejus gentes sperabunt. cxix, 5. Tunc oblatum est ei demonium habens, cæcus et mutus, et curavit eum, ita ut loqueretur, et videret. cx, 7. Et stupebant omnes turbae, et dicebant : Nunquid hic est filius David ? cxii, 2. Pharisei autem audientes, dixerunt : Hic non eicit demones nisi in Beelzebub principe demoniorum. cxiii, 2. Jesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis : Omne regnum divisum contra se, desolabitur : et omnis civitas, vel domus divisa contra se, non stabit. Et si Satanam Satanam eicit, adversus se divisus est : quomodo ergo stabit regnum ejus ? Et si ego in Beelzebub eicio demones, filii vestri in quo eicient ? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Si autem ego in spiritu Dei eicio demones, igitur pervenit in vos regnum Dei. At quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, et vasa ejus diripere, nisi prius alligaverit fortem ? Et tunc domum illius diripiet. Qui non est mecum, contra me est : et qui non congregat mecum, spargit. cxiii, 2. Ideo dico vobis : Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus, Spiritus autem blasphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remit-

¹ In instanti « confiteor », juxta Græcum ἐξομολογήσασθε. Regina quoque habent mss.

² Addunt idem mss. « eis », quod et quedam habent Græca exemplaria.

tetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro. cxxiv, 10. Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum : aut facite arborem malam, et fructum ejus malum : siquidem ex fructu arbor agnoscitur. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis es loquitur. cxxv, 5. Bonus homo de bono thesauro profert bona : et malus homo de malo thesauro profert mala. cxxvi, 10. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. Ex verbis enim tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaaberis. cxxvii, 5. Tunc responderunt ei quidam de Scribis et Phariseis, dicentes : Magister, volumus a te signum videre. cxxviii, 5. Qui respondens ait illis : Generatio mala et adultera signum querit : et signum non dabitur ei, nisi signum Jonas prophetae. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, et tribus noctibus : sic erit Filius hominis in corde terrae tribus diebus, et tribus noctibus. Viri Ninivite surgent in iudicio cum generatione ista, et condemnabunt eam : quia venit a finibus terre audire sapientiam Solomonis, et ecce plus quam Salomon hic. cxxx, 5. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, querens requiem, et non invenit. Tunc dicit : Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, scopis mandatam, et ornata. Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant ibi : et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. Sic erit et generationi huic pessima. cxxx, 5. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus et fratres stabant foris, querentes loqui ei. Dixit autem ei quidam : Ecce mater tua, et fratres tui foris stant querentes te. At ipse respondens dicens sibi, ait : Quae est mater mea, et qui sunt fratres mei? Et extendens manus in discipulos suos, dixit : Ecce mater mea, et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.

Cap. XIII, cxxxi, 2. — In illo die exiens Jesus de domo, sedebat secus mare. Et congregatae sunt ad eum turbae multae, ita ut in [Al. tac. in] navi-

culam ascendens sederet, et omnis turba stabat in littore : et locutus est eis multa in parabolis dicens : Ecce exiit qui seminat seminare. Et dum seminat, quaedam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres¹ caeli, et comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam : et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terrae. Sole autem orto aestuaverunt : et quia non habebant radicem, aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas : et creverunt spinae, et suffocaverunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam : et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimalum. Qui habet aures audiendi, audiat. Et accedentes discipuli dixerunt ei : Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondens, ait illis : Quia vobis datum est nosse mysteria regni caelorum, illis autem non est datum. cxxxii, 5. Qui enim habet, dabitur ei, et abundabit : qui autem non habet, et quod habet, auferetur ab eo. cxxxiii, 1. Ideo in parabolis loquor eis : quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt. Et adimpletur in eis propheta Isaia dicens : Auditum audietis, et non intelligetis : et videntes videbitis, et non videbitis. Incrassatum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculos suos clausurunt : nequando videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertentur, et sanem eos. cxxxiv, 5. Vestri autem beati oculi, quia vident, et aures vestre, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi prophetae et justii cupierunt videre quae videtis, et non viderunt : et audire quae auditis, et non audierunt. cxxxv, 2. Vos ergo audite parabolam sumentis. Omnis qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in corde ejus : hic est qui secus viam seminatus est. Qui autem super petrosa seminatus est, hic est, qui verbum audit, et continuo cum gaudio accipit illud : non habet autem in se radicem, sed est temporalis. Facta autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandalizatur. Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, et sollicitudo saeculi istius, et fallacia divitiarum, suffocat verbum, et sine fructu efficitur. Qui vero in terram bonam seminatus est, hic est, qui audit verbum, et intelligit, et fructum afferit, et facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexa-

¹ Nomen « caeli », quod et pleraque Graeca exemplaria tacent, a regine duobus mss. abest.

gesimum, aliud vero trigesimalum. cxxxvi, 10. Aliam parabolam proposuit illis, dicens : Simile factum est regnum caelorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus² ejus, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania. Accedentes autem servi patrisfamilias, dixerunt ei : Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania? Et ait illis : Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei : Vis, imus, et colligimus ea? Et ait : Non : ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus : Colligite primum zizania, et alligite ea in fasciculos ad comburendum : triticum autem congregato in horreum meum.

cxxxvii, 2. Aliam parabolam proposuit eis dicens : Simile est regnum caelorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo : quod minimum quidem est omnibus seminibus : cum autem creverit, majus est omnibus oleis, et fit arbor, ita ut volucres caeli veniant, et habitent in ramis ejus. cxxxviii, 5. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum caelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus, donec fermentatum est totum. cxxxix, 6. Haec omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas : et sine parabolis non loquebatur eis : ut impleteret quod dictum erat per prophetam dicentem : Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi. cxi, 10. Tunc dimissis turbis, venit in domum : et accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes : Edisserere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait illis : Qui seminat bonum semen, est Filius hominis. Ager autem, est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii regni. Zizania autem, filii sunt nequam. Inimicus autem, qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero, consummatio saeculi est. Messores autem, Angeli sunt. Sicut ergo, colliguntur zizania, et igni comburantur : sic erit in consummatione saeculi. Mittet Filius hominis Angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala, et eos qui faciunt iniquitatem : et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, et stridor dentium. Tunc justi

fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro : quem qui invenit homo, abscondit, et praegaudium illius vadit, et vendit universa quae habet, et emit agrum illum. Iterum simile est regnum caelorum homini negotiatori, querenti bonas margaritas. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, et vendit omnia quae habuit, et emit eam. Iterum simile est regnum caelorum sagenae missae in mare, et ex omni genere piscium congreganti. Quam cum impleta esset, educentes, et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione saeculi : exibunt Angeli, et separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis : ibi erit fletus, et stridor dentium². Intellexistis haec omnia? Dicunt ei : Etiam. Ait illis : Ideo omnis scriba doctus in regno caelorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera. Et factum est, cum consummasset Jesus parabolas istas, transiit inde. cxli, 1. Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur, et dicerent : Unde huic sapientia haec, et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria; et fratres ejus Jacob, et Joseph [Al. Joses], et Simon, et Judas? Et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. cxlii, 1. Jesus autem dixit eis : Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, et in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum.

Cap. XIV, cxliii, 2. — In illo tempore audiit Herodes tetrarcha famam Jesu : et ait pueris suis : Hic est Joannes Baptista : ipse surrexit a mortuis, et ideo virtutes operantur in eo. cxliiv, 2. Herodes enim tenuit Joannem, et alligavit eum : et posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Joannes : Non licet tibi habere eam. Et volens illum occidere, timuit populum : quia sicut prophetam eum habebat. cxlv, 6. Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, et placuit Herodi. Unde cum juramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa praemonita a matre sua : Da mihi, inquit, hic in disco caput Joannis Baptistae. Et contristatus est rex : propter juramentum autem, et eos qui pariter recumbe-

¹ Hoc etiam pronomen « illis » praetermittunt recentiores codices cum Graecis melioris notae.

² Praeposunt Graeca pleraque exemplaria ἄγχι ἀπορίας ὁ ἑρπυδός, « dicit eis Jesus ».

hant, jussit dari. Misitque, et decollavit Joannem in carcere. Et allatum est capul ejus in disco, et datum est puelle, et attulit matri suæ. Et accedentes discipuli ejus, tulerunt corpus ejus, et sepelierunt illud : et venientes nuntiaverunt Jesu, cxxvi, 3. Quod cum audisset Jesus, secessit inde in navicula, in locum desertum seorsum : et cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus. Et exiens vidit turbam multam, et misertus est eis, et curavit languidos eorum, cxxvii, 1. Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes : Desertus est locus, et hora jam præterit : dimitte turbas, ut euntes in castella, emant sibi escas. Jesus autem dixit eis : Non habent necesse ire : date illis vos manducare. Respondens ei : Non habemus hic nisi quinque panes, et duos pisces. Qui ait eis : Afferte mihi illos huc. Et cum jussisset turbam discumbere super fenum, acceptis quinque panibus, et duobus piscibus, aspiciens in cælum benedixit, et fregit, et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. Et manducaverunt omnes, et saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, et parvulis. cxxviii, 6. Et statim compulsi Jesus discipulos ascendere in naviculam, et præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

cxxlix, 2. Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. cl, 4. Vespere autem facto, solus erat ibi. Navicula autem in mediomari jactabatur fluctibus : erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare. Et videntes eum [Al. add. discipuli] super mare ambulante, turbati sunt, dicentes : Quia phantasma est. Et præ timore clamaverunt. Statimque Jesus locutus est eis, dicens : Habete fiduciam : ego sum, nolite timere. cl, 10. Respondens autem Petrus dixit : Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. At ipse ait : Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum. Videns vero ventum validum, timuit : et cum copisset mergi, clamavit dicens : Domine, salvum me fac. Et continuo Jesus extendens manum, apprehendit eum : et ait illi : Modicæ fidei,

¹ Duo reginæ mss. « statim jussit discipulis », « Jesus » nomine prætermissio : et Græco dissente textu.

² Plus habet Græcus textus, ἔγγιζαι μοι ὁ λαός :

quare dubitasti? clxi, 6. Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus. Qui autem in navicula erant, venerunt, et adoraverunt eum, dicentes : Vere Filius Dei es. clxii, 2. Et cum transfretasent, venerunt in terram Genesar. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes. Et rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

Cap. XV, clxv, 6. — Tunc accesserunt ad eum ab Jerosolymis Scribæ et Pharisei, dicentes : Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Non enim lavant manus suas, cum panem manducant. Ipse autem respondens ait illis : Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit : Honora patrem, et matrem, et : Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis : Quicumque dixerit patri, vel matri : Munus quodcumque est ex me, tibi proderit : et non honorificabit patrem suum, aut matrem suam : et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. Hypocritæ, bene propheta vit de vobis Isaias dicens² : Populus hic labiis me honorat : cor autem eorum longe est a me. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, et mandata hominum. Et convocatis ad se turbis dixit eis : Audite, et intelligite. Non quod intrat in os, coinquinat hominem ; sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. clxv, 10. Tunc accedentes discipuli ejus, dixerunt ei : Scis quia Pharisei, audito verbo hoc, scandalizati sunt? At ille respondens ait : Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur. clxvi, 5. Sinite illos : cæci sunt, et duces caecorum, cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt. clxvii, 6. Respondens autem Petrus dixit ei : Edisserere nobis parabolas istam. At ille dixit : Adhuc et vos sine intellectu estis? Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur? Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem : de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furtiva, falsa testimonia, blasphemias. Hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem

ὄσος τῶ στόματι, καὶ τοῖς χεῖλεσι με τιμᾶ, etc. « appropinquat mihi populus iste ore, et labiis me honorat, etc. »

manibus manducare, non coinquinat hominem. Et egressus inde Jesus, secessit in partes Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chananea a finibus illis egressa clamavit, dicens ei : Misereor mei, Domine fili David : filia mea male a daemonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli ejus rogabant eum dicentes : Dimitte eam, quia clamat post nos. clxviii, 5. Ipse autem respondens ait : Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israel. clxix, 6. At illa venit, et adoravit eum, dicens : Domine, adjuva me. Qui respondens ait : Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. At illa dixit : Etiam, Domine : nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Jesus, ait illi : O mulier, magna est fides tua : fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora. clx, 6. Et cum transisset inde Jesus, venit secus mare Galilææ : et ascendens in montem, sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes secum mutos, et cæcos, claudos, debiles, et alios multos : et projecerunt eos ad pedes ejus, et curavit eos : ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes : et magnificabant Deum Israel. Jesus autem, convocatis discipulis suis, dixit : Misereor turbæ, quia triduo jam perseverant mecum, et non habent quod manducent : et dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli : Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam? Et ait illis Jesus : Quot habetis panes? At illi dixerunt : Septem, et paucos pisciculos. Et præcepit turbæ, ut discumberent super terram. Et accipiens septem panes, et pisces, et gratias agens, fregit, et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo. Et comederunt omnes, et saturati sunt. Et quod superfluum de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos et mulieres. Et, dimissa turba, ascendit in naviculam : et venit in fines Magedan.

Cap. XVI, clxi, 4. — Et accesserunt ad eum Pharisei et Sadducei tentantes : et rogaverunt eum, ut signum de cælo ostenderet eis. clxii, 5. At ille respondens, ait illis : Facto vespere dicitis : Serenum erit, rubicundum est enim cælum. Et mane : Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum. Faciem ergo cæli djudicare nostis : signa autem temporum non potestis scire? clxiii, 6.

¹ Verbum « scire » cum plerisque Græcis reginæ etiam codicis tacent.

Generatio mala et adultera signum querit : et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophete. Et relictis illis, abiit. Et cum venissent discipuli ejus trans fretum, oblitus sunt panes accipere. clxiv, 2. Qui dixit illis : Intuemini, et cavete a fermento Phariseorum et Sadduceorum. clxv, 6. At illi cogitabant intra se dicentes : Quia panes non accepimus. Sciens autem Jesus, dixit : Quid cogitatis intra vos, modicæ fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, et quot cophinos sumpsistis? Neque septem panum in quatuor millia hominum, et quot sportas sumpsistis? Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis : Caveat a fermento Phariseorum et Sadduceorum? Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina Phariseorum et Sadduceorum. clxvi, 1. Venit autem Jesus in partes Cæsariæ Philippi : et interrogabat discipulos suos, dicens : Quem dicunt homines esse Filium hominis? At illi dixerunt : Alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis. Dicit illis Jesus : Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit : Tu es Christus, Filius Dei vivi. clxvii, 40. Respondens autem Jesus, dixit ei : Beatus es, Simon Bar-Jona : quia caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non pravalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis : et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis. clxviii, 2. Tunc præcepit discipulis suis, ut nemini dicerent quia ipse esset Jesus Christus. Exiit autem cepit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Jerosolymam, et multa pati a senioribus, et Scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. clxix, 6. Et assumens eum Petrus, cepit increpare illum dicens : Absit a te, Domine, non erit tibi hoc. Qui conversus, dixit Petro : Vade post me, satana, scandalum es mihi : quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum. clxx, 2. Tunc Jesus dixit discipulis suis : Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam : qui autem perdidit